

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตครั้งโบราณกาล¹ เมื่อคนเราเกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย จะแลเห็นว่าทั้งพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย มีการนับถือศาสนาพุทธ เป็นที่พึงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ แม้ว่าในประเทศไทยจะเป็นประเทศที่เปิดกว้างให้อิสระ ในการเลือกนับถือศาสนาของประชาชนในประเทศ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น แต่ศาสนาที่คนในประเทศส่วนใหญ่นับถือ นั่นคือ ศาสนาพุทธ อันเป็นศาสนาประจำชาติ ดังจะเห็นว่าทุกจังหวัด พื้นที่ในประเทศไทย จะมีวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก หากเราย้อนกลับไปศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติไทย ตั้งแต่เริ่มมีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานจนถึงสมัยปัจจุบัน เราจะพบว่าคนไทยตั้งแต่ครั้งบรรพชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งได้เผยแผ่เข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมินี้เป็นเวลากว่าหนึ่งพันปีแล้วพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของคนไทย จนอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ขณะเดียวกันก็มีคนไทยที่ศรัทธาเลื่อมใสและเป็นศาสนิกที่ดีของศาสนาต่างๆ อีกหลายศาสนา เป็นต้นว่า ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ ศาสนาต่างๆ เหล่านี้มีคนนับถือจำนวนมิใช่น้อยแม้ชาวไทยจะนับถือศาสนาแตกต่างกัน แต่ก็ถือว่าตนเป็นพี่น้องร่วมชาติเดียวกัน ยังไม่เคยปรากฏและคงจะไม่ปรากฏเลยว่า พี่น้องชาวไทยที่นับถือศาสนาหรือนิกายต่างกัน จะจับอาวุธเข้าประหัดประหารกัน จนเกิดสภาพสงครามกลางเมืองอย่างในบางภูมิภาคของโลก ข้อนี้ถือเป็นความดีที่น่าอัศจรรย์อย่างหนึ่งของคนไทย ประเทศไทยเรายังคงรักษาเอกราชสืบมาจนถึงทุกวันนี้ได้ ก็ด้วยเหตุที่เรามีความพร้อมเพรียงสามัคคีกันระหว่างชนในชาติ มีศาสนาหลายศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ชาวไทยครองตนอยู่ในศีลธรรม มีพระมหากษัตริย์เป็นร่มเกล้า ทรงช่วยให้เราได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขสืบมาทุกสมัย ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาสนาจึงเป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของชาติไทย ในบางประเทศที่มีพื้นฐานและภูมิหลังความเป็นมาตลอดจนประวัติศาสตร์แตกต่างไปจากไทย อาจมีแนวความคิดที่จะต้องแยก “รัฐ” ซึ่งหมายความว่ารวมถึงประมุขของรัฐ ออกต่างหากจากศาสนา ไม่ให้มีความ

¹ เอี่ยมพร กองชัยเสรีภาพ. "พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย." [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.jariyatam.com> (29 กุมภาพันธ์ 2555)

เกี่ยวข้องกันตามทางการ แต่สำหรับประเทศไทยไม่ได้ยึดถือหลักการเช่นนั้นตรงกันข้าม รัฐได้ให้ความคุ้มครองและส่งเสริมศาสนาต่างๆ อย่างจริงจังเสมอมา เพราะตระหนักดีว่า ศาสนาทั้งหลายล้วนมีอุดมการณ์ที่จะอบรมสั่งสอนศาสนิกของตนให้เป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น ปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ประเทศไทยเรายู่อร่าเย็นเป็นสุข อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง สมานฉันท์ได้แก่ พระราชจริยาและพระราชสถานของพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ที่ทรงดำรงพระองค์อยู่ในฐานะเหมาะสมแก่การที่ทรงเป็นองค์พระประมุขของชาติมาโดยตลอด แม้เมื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้วหลักการสำคัญที่เป็นพหุติณย์อันยั่งยืนมาแต่โบราณข้อนี้ ก็ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของชาติรัฐธรรมนูญทุกฉบับ รวมทั้งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ได้บัญญัติรับรองไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ มาตรา 9 ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก การที่มาตรานี้กำหนดว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ” นั้น เป็นการกำหนดว่า ก่อนหน้าที่คณะองคมนตรีจะเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์พุทธศักราช 2467 ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ และก่อนหน้าที่รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบตามมาตรา 23 นั้น คณะองคมนตรีและรัฐสภาจะต้องสอบสวนจนเป็นที่พอใจว่า ผู้สืบราชสันตติวงศ์นั้นเป็นพุทธมามกะ และ เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์แล้ว จะทรงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นไม่ได้ ถ้าทรงเปลี่ยนศาสนา ถือว่าขาดคุณสมบัติที่จะเป็นพระมหากษัตริย์

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะนี้ บัญญัติขึ้นเพื่อสะท้อนความจริงในประวัติศาสตร์ที่ว่าพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมาทุกพระองค์ล้วนมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง พระมหากษัตริย์บางพระองค์มีพระราชศรัทธาถึงกับทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุในระหว่างเวลาที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ได้แก่ สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอาทิ และเมื่อครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้เคยทรงพระราชนิพนธ์เพลงยาวแถลงความในพระราชหฤทัยไว้อย่างน่าประทับใจยิ่งตอนหนึ่งว่า “ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา จะป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนแลมนตรี”

ในยุคลสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงจารึกไว้ว่า “คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั้ว ท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ผูกท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากرانกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว...” กลางเมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีพระพุทธรูปทอง มีพระอัฐฐารศ มีพระพุทธรูป มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม มีพิหารอันใหญ่ มีพิหารอันราม มีปูครุณิส (สัยมุต) มีเถร มีมหาเถร เบื้องตะวันตกเมืองสุโขทัยนี้ มีอรัญญิก พ่อขุนรามคำแหงกระทำโอยทานแก่

มหาเถรสังฆราชปราชญ์ เรียนจบปิฎกตรัย หลวกกว่าปู่ครูในเมืองนี้ ทุกคนลูกแต่เมืองศรีธรรมราชมา ในกลางอรัญญิก มีพิหารอันหนึ่งมนใหญ่สูงงามแก่กม มีพระอัฐฐารศอันหนึ่งลูกยืน เบื้องตะวันออก เมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีปู่ครู...

สมัยพระนเรศวรมหาราช มีคำกล่าวว่า " พระบาทสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า จึงตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเสวตฉัตรจะให้บำรุงพระบวรพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า พอตกพระโอบอุ้มลง พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมีคั่นสว่างไป ทอดพระเนตรเห็นช้างเศวตฉัตร ๑๖ ช้าง มีช้างค้ำ ช้างกันยืนอยู่เป็นอันมาก..."

สมัยพระนารายณ์มหาราช "พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตคั้งนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็ได้นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เราเปลี่ยนศาสนาอย่างนี้เป็น การยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" จริงอยู่เมื่อฟอลคอน ในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาท พระเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจน ตัวสั่นและสมเด็จพระนารายณ์ ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง 2229 ปีแล้ว เพราะฉะนั้นที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้น เป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช " ตั้งใจจะอุปถัมภ์ภ ยอกพระพุทธศาสนาจะ ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี " แล้วมีพระราชโองการปฏิสันถารแก่เจ้าพระยา และพระยาทั้งปวงว่า " สิ่งของทั้งนี้ จงจัดทำนุบำรุงไว้ให้จงดี จะได้ป้องกันรักษาแผ่นดิน ทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา และพระราชอาณาเขตสืบไป " แล้วอัครมหาเสนาบดีรับพระราชโองการกราบบังคม ทูลว่า " ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิงหนาทใส่เกล้าใส่กระหม่อม ขอ เคารพ " แล้วเสด็จกลับขึ้นข้างในเสด็จประทับเหนือพระที่นั่งภัทรบิฐ... ครั้นเสร็จการฉลองพระนคร แล้ว จึงพระราชทานนามพระนครใหม่ให้ต้องกับนามพระพุทธรัตนปฏิมากรว่า " กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยะวิษณุกรรมประสิทธิ์ " เป็นพระมหานครที่ดำรงรักษาพระมหามณิ รัตนปฏิมากร เป็นแก้วอย่างดีมีสิริอันประเสริฐ สำหรับพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ ประดิษฐานกรุงเทพมหานครนี้ ตั้งแต่พระราชทานนามนี้มา บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุขเกษมสมบูรณ์ ขึ้น (ครั้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลงสร้อยที่ว่าบวรรัตนโกสินทร์นั้น เป็นอมรรัตนโกสินทร์ นอกนั้นคงไว้ตามเดิม)

สำหรับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ในวันที่มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ วันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะท่ามกลางที่ชุมนุมสงฆ์ทั้งปวง ต่อมาเมื่อมีโอกาสอันสมควร ได้เสด็จออกทรงพระผนวช โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์) เป็นพระราชอุปัชฌาย์ เป็นที่เชิดชูอนุโมทนาของพสกนิกรทั้งแผ่นดิน ยิ่งไปกว่านั้นยังได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยสัมมาปฏิบัตินานัปการ ทรงสร้างสมพระราษฏรกุศลสมภารบารมีมิได้ว่างวัน ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาด้วยอุปการกิจต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้ว่า ในรัชกาลนี้ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกในมหาเมฆกลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ เมื่อพุทธศักราช 2530 การสังคายนาครั้งนั้นอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงบำเพ็ญธรรมทานอันยิ่งใหญ่ โดยทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง “พระมหาชนก” เผยแพร่แก่มหาชน ด้วยพระราชประสงค์ที่จะทรงชี้ให้เห็นผลอันอุดมเลิศของความเพียร พระราชกรณียกิจและพระราชจริยาทั้งปวงนี้ สมกับที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณกรรมในปี พ.ศ.2536 ถึง พ.ศ.2539 ไว้จำนวน 3 เรื่อง คือ นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ และดิโต ทั้งสองเรื่องเป็นบทพระราชนิพนธ์แปล แต่ทรงแปลด้วยเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ ในเล่มที่สามคือ บทพระราชนิพนธ์ พระมหาชนก ทรงพระราชนิพนธ์โดยอาศัยเค้าเรื่องชาดกที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แต่พระองค์ได้เสริมแต่งจนเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่มีลักษณะเฉพาะเช่นเดียวกัน จุดเริ่มต้นของบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนกเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2520 ในห้วงเวลาใกล้เคียงกันกับจุดกำเนิดของบทพระราชนิพนธ์ทั้งสองเล่มก่อนหน้า โดยได้ทรงฟังพระธรรมเทศนาเรื่องพระมหาชนกชาดกจากสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วิน ฐมฺมสาโร มหาเถร) วัดราชผาติการาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้นำเทศนามาใคร่ครวญจึงได้ทรงแปลและดัดแปลงเป็นบทพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 แต่ได้ออกเผยแพร่ออกสู่สาธารณชนเนื่องในวโรกาสกาญจนาภิเษกเมื่อ พ.ศ.2539 อาจกล่าวได้ว่า เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ทรงโปรดมากที่สุด เนื่องจากมีพระราชกระแสรับรองว่า ² “เป็นหนังสือไม่มีที่เทียม.....เพราะว่าหนังสือเรื่องนี้เป็นที่รักของข้าพเจ้าเอง เป็นสิ่งที่เห็นที่สำคัญ และโดยที่เป็นผู้ที่ได้ก่อกำเนิดมา เป็นตัวการ รู้ว่าตัวเองเป็นผู้ที่ทำขึ้นมา ถ้าไม่มีตัวเราเอง มีแต่ชาดกแล้ว....ใครไปอ่านก็ไม่ว่าเรื่องและไม่มีความหมายอะไรมากนัก.....และเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์กับทุกคน และเป็นประโยชน์กับประชาชนคนไทยทั้งประเทศ”

² พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่สื่อมวลชน เนื่องในโอกาสเปิดตัวพระราชนิพนธ์พระมหาชนกครั้งแรก ณ ศาลาคุตติยสถาน สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2539.

³ พระมหาชนกเป็นเรื่องราวหนึ่งในทศชาติชาดกซึ่งถือว่าเป็นการเสวยพระชาติของพระโพธิสัตว์ที่สำคัญพระชาติหนึ่ง เรื่องราวเริ่มต้นที่พระเจ้ามหาชนกรครองมิลินทร แคว้นวิเทหะ ในชมพูทวีป มีพระโอรสสองพระองค์คือพระอริฏฐชนก และพระโปลชนกผู้น้อง พระอริฏฐชนกผู้พี่ได้รับการสถาปนาเป็นพระมหากษัตริย์ครองเมืองต่อมา โดยมีพระโปลชนกเป็นอุปราช แต่ด้วยพระอริฏฐชนกหุนาเชื่อคำยุแหย่จากอำมาตย์ว่าพระโปลชนกคิดการร้าย พระโปลชนกจึงถูกพระอริฏฐชนกจำขังไว้ แต่ด้วยบุญญาบารมีแห่งความซื่อสัตย์ จึงหนีจากที่จำขังได้ และสามารถสะสมกำลังไพร่พลกลับมาชิงราชสมบัติต่อมา อันทำให้พระอริฏฐชนกลี้้นพระชนม์ในสนามรบและพระเทวีซึ่งกำลังตั้งครรภ์หนีออกไปได้ พระเทวีไปอยู่นครกาลจัมปาละ แคว้นอังคะ ได้รับการอุปถัมภ์จากอุทิจจพราหมณ์มหาศาล จนเกิดโอรสคือพระมหาชนก เมื่อโตขึ้นพระมหาชนกทราบความจริงว่าตนเป็นใคร จึงขอทรัพย์จากพระมารดาไปลงทุนค้าขายที่สุวรรณภูมิ เพื่อหวังกำไรรวบรวมไพร่พลในการทวงคืนพระราชสมบัติ เรือล่องไปในมหาสมุทรพร้อมกับลูกเรือ แต่ก็เจอความปั่นป่วนของท้องมหาสมุทรจนทำให้เรือล่มจมลง ลูกเรือตายหมด เหลือแต่พระมหาชนกแหวกว่ายอยู่กลางสายน้ำถึงเจ็ดวันเจ็ดคืน แต่ด้วยความเพียร จึงพาตัวรอดมาได้ตลอดเวลา ในที่สุดนางมณีเมขลาผู้รักษาท้องน้ำทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ได้เข้ามาสนทนาแลกเปลี่ยนปรัชญาในเรื่องวิริยบารมีกับพระมหาชนก และอุ้มพาพระมหาชนกเหาะมาส่งที่มิลินา ประจวบเหมาะกับพระโปลชนกลี้้นพระชนม์พอดี จึงมีการแสวงหาเจ้าชายเพื่อให้อภิเษกสมรสกับพระสวีสพระราชธิดา พระมหาชนกมีบุญญาบารมีที่มีมาผุสสรมาเทียบถึงตัวพระมหาชนกพร้อมทั้งพระมหาชนกสามารถไขปริศนาที่พระโปลชนกตั้งไว้ จึงได้รับสิทธิ์อภิเษกสมรสกับพระสวีสแล้วครองเมืองมิลินาต่อมา ขณะครองเมืองพระมหาชนกได้เผชิญปัญหาเรื่องมะม่วงสองต้น ต้นหนึ่งมีผล และอีกต้นหนึ่งไม่มีผล ต้นที่มีผล ผลมีความอร่อยเมื่อพระองค์ตรัสชม ผ่านเลขไปแล้ว ผู้คนต่างพากันแย่งชิงกินผลจนต้นมะม่วงโค่นล้ม ในขณะที่ไร้ผลยังคงอยู่ ประจวบกับทรงอนุสรณ์ถึงคราวแหวกว่ายอยู่กลางสายน้ำ ครั้นนั้นพระมหาชนกรู้สึกพระองค์ว่า มีปุทะเลขึ้นมารองพระบาทช่วยพระองค์ไว้ เหตุการณ์ทั้งสองทำให้พระองค์คิดจัดตั้งปุทะเลยมหาวิทยาลัยเพื่ออบรมกล่อมผู้คนให้มีสติปัญญา และความเพียร ในการใช้ชีวิตที่ดีกว่าที่เคยเป็นอยู่ เมื่อผู้คนเป็นอยู่ดีมีธรรมะแล้ว พระองค์ก็จะสามารถไปแสวงหาโมกขธรรมต่อไปได้

การศึกษาบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก จึงมีคุณค่าที่สมควรจะทำความเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาในบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระมหาชนก และสะท้อนแนวคิดทางด้านการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โดยการศึกษาวิเคราะห์ ผ่านงานพระราชนิพนธ์ เรื่อง

³ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร.2553."การอภิปรายความบทพระราชนิพนธ์ พระมหาชนก.กรุงเทพ ฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2553.

พระมหากษัตริย์ว่าได้นำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการกล่อมเกลางานการเมือง กับประชาชนอย่างไร และเพื่อให้เห็นแนวคิดของหลักธรรมที่ผสมผสานกับแนวคิดทางการเมืองการปกครองหรือไม่ อย่างไร จึงหยิบยกมาอธิบายเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

1. มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาข้อใดที่ปรากฏในพระนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์
2. เนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ ส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองการปกครองอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ และผสมผสานกับแนวคิดทางการเมืองการปกครอง
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของผู้ปกครอง

1.4 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

1. ทราบถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ และผสมผสานกับแนวคิดทางการเมืองการปกครอง
2. เข้าใจเนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของผู้ปกครอง

1.5 ขอบเขต และวิธีการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1.1 ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ โดยจะมุ่งชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้น นำมาซึ่งพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ โดยได้ดัดแปลงจากพระไตรปิฎกในพุทธศาสนา และที่สำคัญอย่างยิ่งพระราชนิพนธ์ที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะอบรม

สั่งสอนและสื่อสารในทางตรงและทางอ้อม ที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมือง ของนักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนอย่างไร โดยที่จะก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีวุฒิภาวะและคุณภาพอย่างไร และหลักธรรมพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนั้น ได้ผสมผสานกับแนวคิดทางด้านการปกครองและผู้ปกครองอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาดังนี้คือ หลักธรรมพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก และผสมผสานกับแนวคิดทางด้านการปกครอง และเกี่ยวข้องกับการปกครองของผู้ปกครองอย่างไร

1.5.1.2 ขอบเขตประชากร

การศึกษาเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและผู้ปกครอง โดยส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ผู้วิจัยได้ศึกษาสัมภาษณ์ผู้รู้กลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาสัมภาษณ์จำนวน 10 ท่าน ได้แก่

1) นักการเมือง	จำนวน 2 ท่าน
2) พระสงฆ์	จำนวน 2 ท่าน
3) นักวิชาการ	จำนวน 2 ท่าน
4) ข้าราชการ	จำนวน 2 ท่าน
5) ประชาชนทั่วไป	จำนวน 2 ท่าน

1.5.2 วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยอาศัยข้อมูลและแหล่งข้อมูลคือ

1.5.2.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data)

1. โดยการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร ฐานข้อมูลและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาและวิเคราะห์
2. โดยการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล (Personal Interview) คือ สัมภาษณ์ผู้รู้ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ 1) นักการเมือง 2) พระสงฆ์ 3) นักวิชาการ 4) ข้าราชการ 5) ประชาชนทั่วไป

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมและเคยศึกษาไว้ อาทิ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการที่ได้รับการศึกษาและสรุปผลการศึกษาเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาและวิเคราะห์

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้ว ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ และจากสัมภาษณ์ จะนำมาวิเคราะห์ประกอบกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.7 นิยามศัพท์

1. **หลักธรรมในพระพุทธศาสนา** หมายถึง ประมวลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ที่มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อันเป็นความรู้และประสบการณ์อันสูงส่งทางชีวิตและจิตของพระพุทธเจ้าที่อาจเกิดขึ้นได้กับบุคคลอื่นด้วย เป็นปรัชญาชีวิตหรือทางดำเนินชีวิตสำหรับผู้ต้องการชีวิตที่ดีกว่าได้ดำเนินตาม
2. **พระราชนิพนธ์** หมายถึง วรรณกรรมหรือบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9
3. **พระมหากษัตริย์** หมายถึง เรื่องราวชาติที่ 2 ในทศชาติชาดก หรือ 10 ชาตีสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะเสวยพระชาติมาเกิดเป็นพระพุทธเจ้า หรือเจ้าชายสิทธัตถะแห่งสาकยวงศ์ เพื่อบำเพ็ญวิริยบารมี (ความเพียร) พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9
4. **ผู้ปกครอง** หมายถึง นักการเมือง ข้าราชการ และผู้นำท้องถิ่น
5. **ผู้ถูกปกครอง** หมายถึง ประชาชน
6. **กระบวนการกล่อมเกล้าทางการเมือง** หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อทัศนคติ หรือความรู้และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับด้านการเมือง จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดโดยผ่านตัวการ (agents) ต่าง ๆ ของสังคม